

Portret Marieke de Winkel met dochter Charlotte en Hessel Miedema in zijn werkkamer

De VNK bestaat volgend jaar 75 jaar. Daarom brengen we verschillende generaties kunsthistorici bij elkaar om eens een blik op het verleden te werpen.

Vertrouwen en verantwoordelijkheid in de basisleergroep aan de Universiteit van Amsterdam

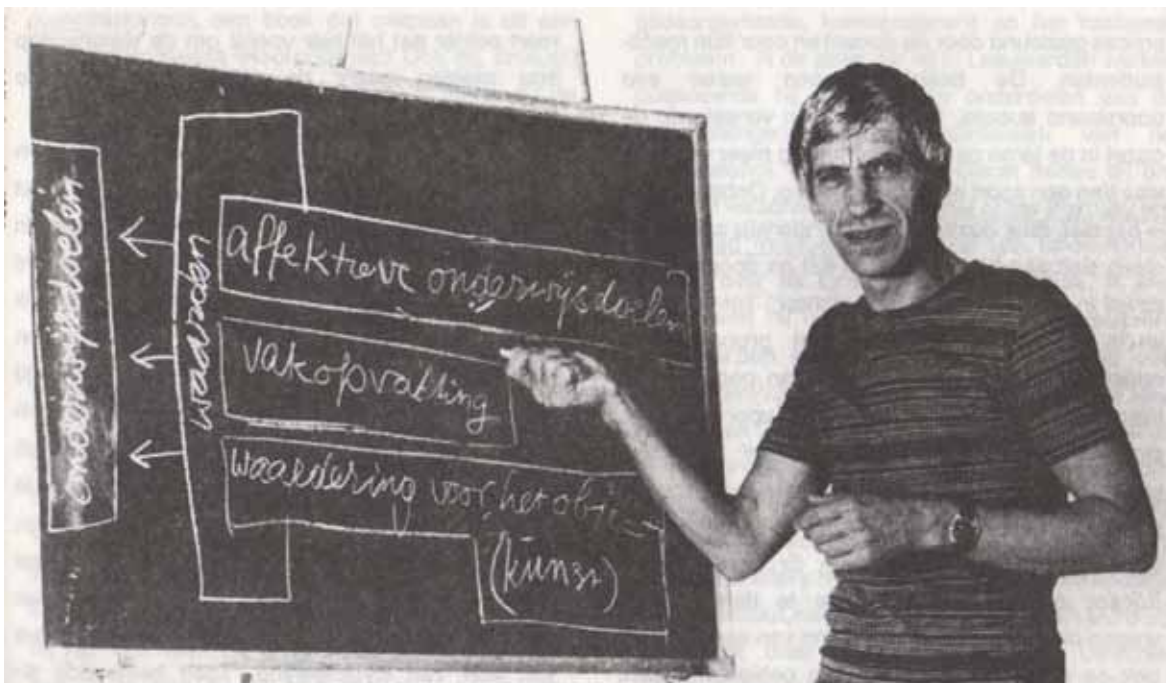
Marieke de Winkel in gesprek met Hessel Miedema

door Anne-Maria van Egmond

Marieke de Winkel, kunst- en kostuumhistorica, begon haar studie kunstgeschiedenis in 1986. 'Toen waren alle verwickelingen al achter de rug', aldus Hessel Miedema. Hij doelt op de ontwikkeling van de basisleergroepen aan de Universiteit van Amsterdam, waar Marieke zich een product van beschouwt. Die basisleergroepen, voorlopers van werkgroepen in het tegenwoordige universitaire onderwijs, hebben een hele voorgeschiedenis die Miedema graag uit de doeken doet.

Studeren aan de universiteit

Hessel: 'Je kwam kunstgeschiedenis studeren aan de universiteit. Per jaar kwam je met twee of drie anderen als eerstejaars aan. De professor (het was er maar één) gaf colleges, in zijn *privatissimum* behandelde je in kleine groepjes bepaalde thema's, je werd voor de groep gezet om vragen van de professor te beantwoorden en zo groeide je als student langzaam in het vak. De professor bepaalde dan wanneer je voldoende gerijpt was om je kandidaats- of je

Toen het Kunsthistorisch Instituut in 1990 verhuisde van de Johannes Vermeerstraat naar de Herengracht schreven een aantal medewerkers een kleine bijdrage voor het boekje 'Weg uit de heilstaat...'. [1] Het zijn ervaringen, nostalgische herinneringen, die samen een eerste poging vormen tot het schrijven van de geschiedenis van het Instituut. Rob Ruurs, die zeer nauw betrokken was bij de ontwikkeling van de basisleergroep, schreef 'Het tijdvak Hessel Miedema', over de onderwijsontwikkelingen binnen het Instituut en over Hessels 'drang om geaccepteerde maar onjuiste noties over het vak te corrigeren, waarmee hij een typische representant is van de 'Amsterdamse school' in de Nederlandse kunstgeschiedenis.'

Nog eens tencil uitgedaald waarin een nieuw begrip wordt uitgelegd, nl. casus.

Ik heb nu het idee dat ik voor het eerst van mijn leven een groep iets aan het leren ben: dat ik iets met ze oefen, zodat ze het na verloop van tijd hebben begrepen en kunnen doen.

4^e zitting (26 okt.) Het tweede huiswerk besproken en gekommentarieerd. Beoordeeld met dezelfde criteria als waarmee we de opdracht gaan be-

'Ik heb nu het idee dat ik voor het eerst van mijn leven een groep iets aan het leren ben: dat ik iets met ze oefen, zodat ze het na verloop van tijd hebben begrepen en kunnen doen.'

Hessels uitgewerkte aantekeningen bij basisleergroepen en notulen van overleg over deze werkgroepen beschrijven de ontwikkeling van de onderwezen studenten. Het uiteindelijke doel moest zijn: het zelf leren bedenken, formuleren en opzetten en uitvoeren van een casus. Dat moest geoefend worden. Eerst interpreteren de studenten de vraag wat ze zichzelf zien doen in de nabije toekomst en wat ze daarvoor denken te moeten kunnen verkeerd. Ze geven motivaties en redenen om te studeren. Daarna denken studenten voornamelijk aan kennisverwerving als voornaamste doel, het gaat om wat je zou moeten weten. Uit bovenstaand citaat van Hessel blijkt dat wel degelijk resultaten geboekt werden.

doctoraalexamen te doen. Ik studeerde af in 1956 en betrok een positie in de provincie, was zes jaar lang directeur van het Princessehof in Leeuwarden, maar aan de universiteit gebeurde het allemaal. Wytze Gerbens Hellinga, hoogleraar-directeur van het Instituut voor Neerlandistiek aan de UvA, kon zijn staf uitbreiden en verzamelde extra medewerkers als siervogels: een kerkhistoricus, een muziekhistoricus, en mij als kunsthistoricus. Toen ik na een paar jaar als docent terugkwam bij kunstgeschiedenis was er weinig veranderd. Je kwam studeren aan de universiteit en je zag maar hoe je rijpte. Echter, de aantallen studenten waren wel degelijk toegenomen. Hans van Helsdingen en Joan Koomen begonnen de studenten toen al te instrueren. Joos Bruyn en Rob Scheller verzetten zich tegen de opvatting van kunstgeschiedenis als opleiding en de universiteit als school; kunstgeschiedenis was een studie, voornamelijk zelfstudie. Bruyn was een man van goede afkomst en traditie. Ik was een provinciaal; ik was niet zozeer voorbestemd als erudiet, ik ontwikkelde me meer tot een

vakman. Je moest die studenten toch iets bijbrengen, ze iets meegeven, vonden wij. We maakten instructiestencils, want hoe doe je dat, een scriptie schrijven? Waar zoek je je materiaal, hoe gebruik je het vakapparaat, de noodzakelijke bibliografieën en encyclopedieën? Dat is simpeler gezegd dan gedaan. Hoe leid je mensen op tot vakmanschap? Hoe breng je studenten het handwerk bij, het métier?

—
*Je moest die studenten
toch iets bijbrengen.*
—

Weten en kunnen

‘Toen kwam in de jaren zestig de omslag, de Grote Revolutie en de Algemene Vergadering waarin iedereen stemrecht had en zijn zegje mocht doen. In de Algemene Vergadering kwam echter iedereen met eigen ideeën, en in de jaren zeventig ontwikkelden zich facties. Neomarxisten, feministen. Dat ging tegen elkaar in, liep hoog op en werd steeds zuurder. Klappende deuren en huilende collega’s. Personeels-

Hessel: ‘Marieke was de meest enthousiaste studente en ook een van de besten. Tijdens de excursie naar Florence wist ze alle wapens van alle gilden en families te identificeren. Het was mijn laatste excursie naar Florence, we hadden een goede groep mee.’ Marieke: ‘Natuurlijk, dat was het resultaat van natuurlijke selectie. Niemand durfde met Hessel op excursie, omdat hij de naam had streng te zijn. Je moest niet bang zijn dat er eisen gesteld werden. Je moest als student al serieus met je vak bezig zijn.’

consulent Bob Becaert stelde voor dat we ons in partijen op zouden splitsen en dat ieder een eigen program zou ontwikkelen. Onze ‘partij’ (de splitsing is nooit officieel bevestigd) noemde zich S.R.Frick Jr., een ezelsbrug voor een toen bestaand onderwijs-program: Stimulus, Respons,

Feedback en zo voort. Deze groep mensen zette zich aan het werk om de ‘basisleergroepen’ van de grond te krijgen, zoals Pieter Milder ze genoemd had. Het was niet eenvoudig om het erdoor te krijgen, maar toestemming van de Algemene Vergadering volgde. Dan zat je bij elkaar. Dan vroeg je

PROEFWERK GROEP - BULLETTIN

KUNSTHISTORISCH INSTITUUT, UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM JOH. VERMEER STRAAT 2

Redactioneel

aflevering 1

Er zijn drie Nederlandse kunsthistorische tijdschriften: het Nederlands kunsthistorisch jaarboek, Oud-Holland en *miolon*, en twee museumbulletins: die van het Rijksmuseum en het museum Boymans-van Beuningen; en niet te spreken van de *Kroniek van het Rembrandthuis*, het Bulletin van de Koninklijke Nederlandse oudheidkundige bond, *Antiek*, het *Museumjournaal* en andere.

Toch zijn er redenen om aan deze reeks een bulletin toe te voegen - nog afgezien van de oorspronkelijke opzet als oefenproject voor een werkgroep. In de eerste plaats moeten de bestaande tijdschriften door gebondenheid aan formaat, omvang en druktechniek hun planning maken in termen van maanden of zelfs jaren. Een bulletin dat zou kunnen werken in weken of dagen zou dus bepaalde voordelen kunnen hebben; typografische en druktechnische variatie zou bovendien een aantal zeer nodige experimenten mogelijk kunnen maken.

In de tweede plaats is er geen tijdschrift waarvoor sommige bijdragen niet al te kort, of al te summier, of al te gortdroog zijn uitgevallen. Een onafhankelijk bulletin dat uitsluitend voor vaklui is opgezet zou deze bezwaren niet hoeven te kennen.

Tenslotte komt het ons voor dat er een groeiende behoefte bestaat aan een tijdschrift waarin niet alleen het vak surdt beoefend maar waarin ook aandacht wordt besteed aan de toepassing van het vak in opleiding en beroep.

Tot nog toe is het traditie in Nederland en daarbuiten dat de kunsthistoricus wacht met publiceren tot al het materiaal verzameld, geordend en geïnterpreteerd is. Het is niet ongewoon dat materiaal dat in een vroeg stadium van onderzoek verzameld is jaren - ja decennia - blijft liggen totdat het magnum opus geboren is. Intussen zijn er soms anderen met hetzelfde begonnen, wordt dubbel werk gedaan en ontstaan er onaangename kwesties over prioriteit.

Een snel, soepel en experimenteel bulletin voor kunsthistorici - studenten en afgestudeerden - zou de gelegenheid kunnen bieden om deze situatie te doorbreken door snelle onderlinge berichtgeving over ideeën, plannen, werkzaamheden, voorlopige conclusies en verdere plannen. De redactie bestaat uit een werkgroep van studenten en stafleden van het kunsthistorisch Instituut in Amsterdam. De opleiding brengt mee dat deze werkgroep per trimester van samenstelling verandert. Dit moge geen invloed hebben op de kwaliteit van het tijdschrift: de redactie stelt zich ten volle verantwoordelijk voor het opnemen van alle kopij.

Ivo Duijzen, Ruid van der Herden, Jeroen Giltay, Franck Grilling, Jozee Koopman, Victor Kuyper, Karien van der Linden, Hessel Miedema, Hinkel Nieuwstraten, Rob Ruurs, Reuke Schoorl, Chris Heesek, Erwin Spits

Middelbare Museumopleiding in Leiden

De Instituutraad van het Kunsthistorisch Instituut van de Universiteit van Amsterdam kreeg in het begin van dit jaar een rapport toegestuurd waarin een plan wordt ontwikkeld voor een opleiding van museummedewerkers in de gemeente Leiden¹. Aan dit rapport was toegevoegd een nota van burgemeester en wethouders van Leiden, waarin dezen er blijk van geven, in te stemmen met het rapport en de stichting van het bedoelde opleidingsinstituut krachtig te zullen bevorderen. Een daartoe door de Insti-

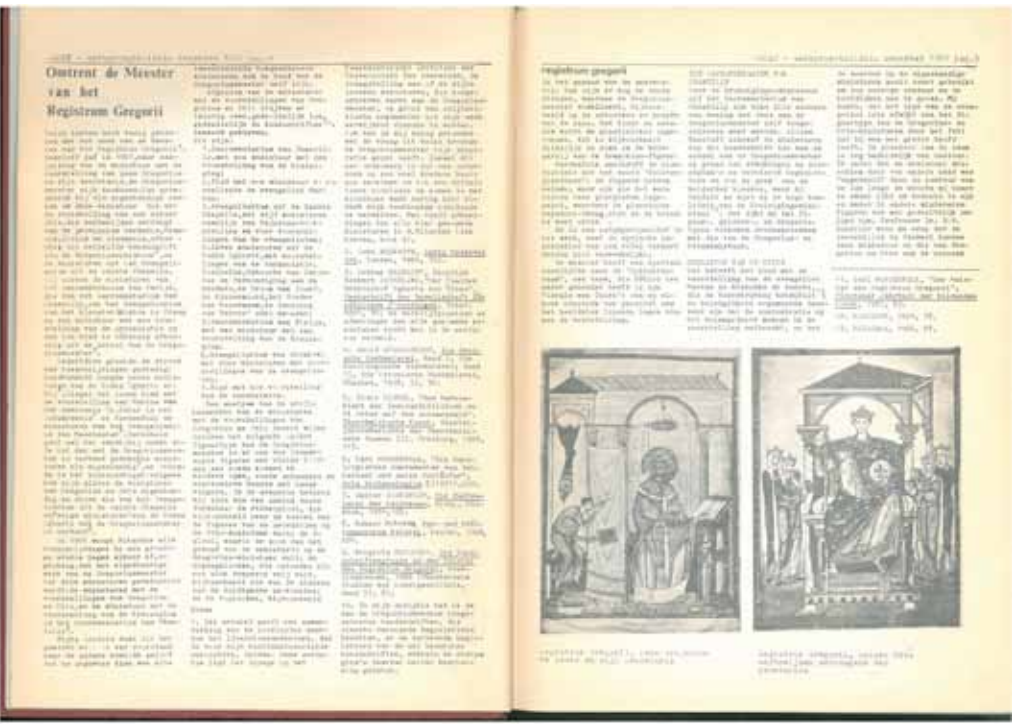
MIDDELBARE MUSEUMOPLEIDING IN LEIDEN (vervolg)

tuntaard ingestelde commissie, bestaand uit J.P. Filedt Kok, H. Miedema, K.W. Scheller en E. van Voolen, bestudeerde het rapport en bracht op 18 april 1970 van haar bedenkingen er tegen verlag uit. De Instituutraad studeerde in met deze bedenkingen en stuurde afschrift van het commissieverlag aan B & W van Leiden. De hierin gewitte bezwaren zijn gedeeltelijk van zo principiële aard dat het ons goed lijkt, ze te citeren. De commissie vat de bezwaren als volgt samen:

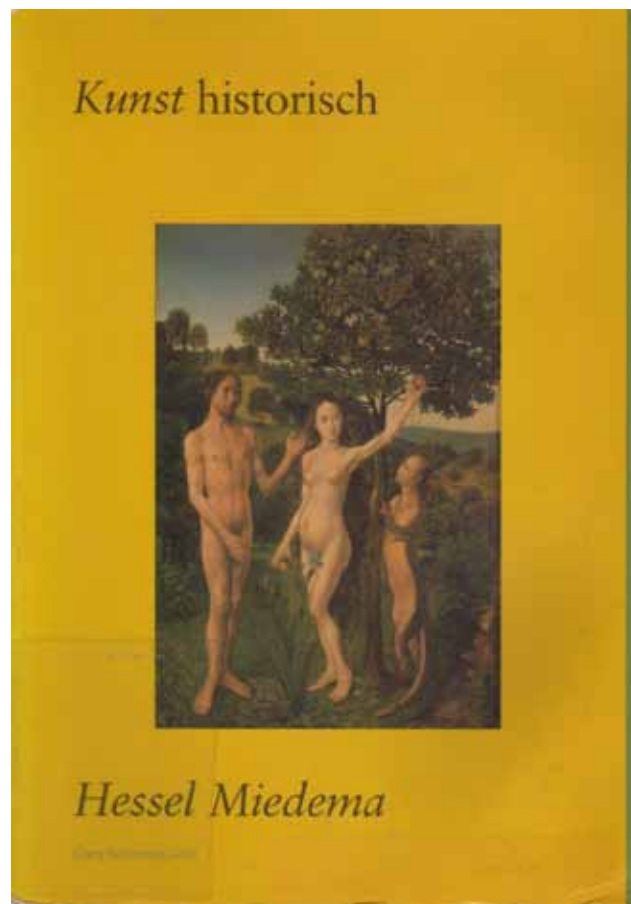
"1. Het rapport gaat in veel te sterke mate uit van de nota Rijkcommissie voor de musea van oktober 1967. Uit de nota spreekt o.i. een sterk elitaire besef enerzijds van de kunsthistoricus, anderzijds worden impliciet vooral de behoeften van de grotere musea verdisconteerd. De nota spreekt van 'het scheppen van een bruikbaar [1] ... groep van middelbare werkrachten' (bijlage II, blz.2).

"2. ... Het lijkt ons niet mogelijk om uit deze opleiding personen af te leveren die als all-round museumdeskundigen kunnen functioneren. Integendeel, er wordt uit het complex van taken die een deskundig museummedewerker behoort uit te oefenen, een aantal gelicht dat blijkbaar geschikt is voor subalterne ambtenaren, waarbij de kandidaten gelokt worden met beloften van informatief-educatieve taken, terwijl zij anderzijds het vervelende administratieve werk moeten opknappen. Het gevolg van deze visie zou zijn dat er een middelbare groep werkers zou worden gecreëerd die een aantal essentiële museumtaken zou moeten doen, onder leiding en verantwoordelijkheid van hogere, wetenschappelijk en kunsthistorisch geschoolde ambtenaren die niet zijn opgeleid voor het museumbe-

NOTEN
1. D.N. Keusekamp-Rooovers, Rapport inzake de mogelijke vestiging in de gemeente Leiden van een instituut voor opleiding van museummedewerkers, Meertemeer 1969.

'Van 1970 tot 1976 maakten we het tijdschriftje *Proef, werkgroepbulletin*. Ik was er tot 1974 bij betrokken. Er staan werkgroepverslagen in, aankondigingen van scripties, kleine besprekingen, inhoudelijke artikeltjes, onder het mom van "u schrijft, wij plakken". Je ziet precies wat we toentertijd deden. In de loop van de jaren zeventig veranderde de inhoud, werden het partijprogramma's, manifesten, dat was helemaal niet meer leuk. In 1976 is het tijdschrift overgenomen door de neomarxisten, die het *Op weg naar de heilstaat?* hebben genoemd, afgekort tot *De heilstaat*.'

Marieke: ‘De Zondeval draaide om een vrucht van de verboden boom van kennis van Goed en Kwaad. Dat waren echter verschillende vruchten volgens verschillende bronnen: een druiventros, een appel, een granaatappel, een sinaasappel, een vijg. Hugo van der Goes koos voor een appel. De naakte Adam en Eva geven het beeld dat de schilder had van de eerste mensen. Waarop was dat gebaseerd? Hessel liet zelfs Lucy zien, de reconstructie van de eerste aapachtige zonder staart die op twee benen rondliep, te zien geweest in het Tropenmuseum in 1986. Haar gereconstrueerde bezigheid was het plukken van een vrucht, een iconografische bijzonderheid.’ In *Kunst historisch*, uitgegeven in 1989, behandelt Miedema in historisch perspectief de fenomenen kunst, stijl en kunstwaardering. In verschillende hoofdstukjes komen onderwerpen als allegorie, emblematiek, genres, verzamelen en onderwijs aan de orde. Hij spreekt zich uit over controversen tussen iconologen en stilisten, moeilijkheden die periodisering met zich meebrengt, methoden van toeschrijving, de functie van kunstwerken, de onmogelijkheid om historische kunst door de ogen van toen te zien, historische vertekeningen en hij geeft commentaar op kunsthistorische boeken. Het is in 1995 opnieuw uitgegeven.

*Kunnen en weten,
zo’n groot verschil!*

in de groep iedereen afzonderlijk wat hij/zij zichzelf zag doen na het afstuderen en wat ze daarvoor dachten te moeten kunnen. Toen het volgende jaar het overleg door andere collega’s werd overgenomen bleek de vraag te zijn veranderd in wat ze zich zagen doen en wat ze daarvoor zouden moeten weten. Kunnen en weten, zo’n groot verschil! We groeiden uit elkaar maar hielden vast aan het basisidee: vertrouwen en verantwoordelijkheid. Je droeg met zijn allen de verantwoordelijkheid voor het welslagen van de groep, zowel de studenten als de docenten, en daarin moesten we elkaar kunnen vertrouwen. Het duurde soms even voor het zover was, de studenten waren in het begin wantrouwig. Een van de studenten werd gevraagd wat hij in de betreffende basisleergroep had geleerd en antwoordde: “Ik heb helemaal niets geleerd, alleen vaardigheden!” Dat was nu juist de bedoeling. Het was een

PLAATHEQUE- EN GIRODIENST **AF**
 Nr 52
 Postrekening nr **9722⁵³**
H. Miedema
Hagedoornplein 17 II
te Leeuwarden

Kennisgeving van afschrijving van

20 Gld x Cc
 in cijfers

bijgeschr. op prk. nr 56956

Aantekeningen voor de opdrachtgever zelf

Veren. v. Nederl. Kunsthistorici
 van 't leven

Hessel: 'Ik werd in 1960 lid van de VNK, het was de vakvereniging, daar werd je lid van. Lid voor het leven, dat kostte toen nog 20 gulden. De VNK organiseerde dagen gecombineerd met een zakelijke vergadering. Ik herinner me nog de kwestie dat buitenlanders werkzaam in Nederland geen lid mochten worden. Het was tenslotte de Vereniging van Nederlandse Kunsthistorici. De afkorting VKN, die zou staan voor de 'Vereniging van Kunsthistorici in Nederland', was al in gebruik. Gary Schwartz, Rembrandt-historicus, woonde al decennia in Nederland en kon geen lid worden. Toen de knoop werd doorgehakt dat Gary dan maar toegelaten moest worden, was hij al genaturaliseerd.'

ambitieuw project, maar de resultaten waren ernaar. We hebben dat eerste jaar in 1981-1982 een topgroep afgeleverd, er waren positieve reacties van de studenten zelf maar ook van collega's die tevreden waren over wat we in zo'n jaar bereikt hadden.'

'Nou, vertel eens'

Marieke: 'Ik beschouw mezelf als product van de basisleergroepen, had les van Pieter Milder, Madelon Simons en Rob Ruurs, de bouwers van dat systeem. Het eerste jaar vond ik moeilijk, het was wennen. Een belangrijk onderdeel was de leescursus. Artikelen lezen en met de groep bespreken. Wat we ervan vonden en dan steeds op onze bek gaan, want het leek toch een goed artikel. Achteraf natuurlijk goud waard, je leerde grondig lezen, kritisch met informatie omgaan, de juiste vragen te stellen. Je kreeg het vak onder de knie, maar deze methode was bedoeld voor de nieuwsgierige student die dan zelf wel het handboekniveau bereikte. Dat was niet de meerderheid, die het oppakte en er zelf verder mee ging. Het was niet alsof je na je studie tijdens

een bezoek met je ouders aan het Rijksmuseum aan het verwachtingsvolle "nou, vertel een iets" tegemoet kon komen. Je wist waar je de juiste informatie moest opzoeken, dat wel.'

Hessel stelde heilige huisjes aan de kaak.

Parate kennis

'Niet dat Hessel geen parate kennis verwachtte. Dat was ook zeker het geval. Tijdens de excursie Florence, begeleid door Hessel, diende je goed voorbereid te zijn. Dus niet "we staan in een klooster", maar uit kunnen leggen in wat voor klooster, van welke orde, waar die orde om bekend stond. En als je het niet wist, kon je terug naar de bibliotheek om het op te zoeken en mocht je weer terugkomen als je het wist. Als jonge student gebruikte je wel eens gezwollen taalgebruik, meestal zo overgenomen van de boeken die je had gelezen, maar daar prikte Hessel zo doorheen. Je moest weten waarover je het had, zeg nooit iets waarvan je niet

exact weet wat het betekent. Het was soms even onaangenaam, maar absoluut noodzakelijk. En ook onvoorbereid stelde Miedema vragen, om objecten te dateren, in hun context te plaatsen. Aan het einde van de excursie had je dan ook het idee dat je gegroeid was in je kunnen. Miedema is voor mij absoluut vormend geweest. Hij gaf niet veel colleges maar de reeks 'Kunst historisch', naar aanleiding waarvan ook de publicatie *Kunst historisch*[2] is verschenen, was mijn houvast, mijn plaatsbepaling. Je kon naar kunst leren kijken, maar kunstgeschiedenis was ook wel degelijk een historische discipline. Hessel stelde heilige huisjes aan de kaak: wat is kunst eigenlijk, is het iets heiligs, met een aura, liever niet. Kunst, dat is door iemand gemaakt. Welke bronnen gebruikten verschillende schilders? Waarom is iets mooi, origineel? Wat is minder goed, wat is kwaliteit? Het boekje en de colleges zijn voor mij echt een eyeopener geweest.'

'Kunst is shit'

Marieke: 'In 1975 heb je een artikel geschreven 'Kunst is shit',

in *De Gids*[3], waarin je een toekomst schetst waarin de overheid geen kunstuitingen meer zou subsidiëren en je het deed voorkomen alsof dat er nooit werkelijk van zou komen. Kunst was onaantastbaar, maar niets is minder waar gebleken nu de overheid haar steun teruggetrokken heeft. Een opleiding kunstgeschiedenis is nu een onderwerp geworden waarover de politiek bepaalt. Het zijn managers en ministers die de koers bepalen, niet de leden van een Algemene Vergadering waarin iedereen tot en met de conciërge stemrecht had. Toegankelijke bibliotheken verdwijnen zonder dat hoogleraren daar zeggenschap over hebben, managers begrijpen niet dat het relevant is de rest van de boekenplank te kunnen bekijken. Het is volkomen anders dan in de jaren zestig en zeventig toen de universiteit het terrein was waar politiek geëngageerde studenten hun ideeën proclameerden en professoren de dienst uitmaakten. Was het toen beter?'

Uitwassen

Hessel: 'In de jaren zeventig heb ik een werkgroep geïnitieerd

die zou handelen over door de archeoloog Jan Baart gevonden mesjes met gesneden kopjes, waaronder vrouwenkopjes. Het leek me leuk daar eens vanuit allerlei gezichtspunten naar te kijken, bijvoorbeeld vanuit het feminisme. Bij de voorbespreking kwamen er echter zes feministen binnen gemarcheerd die wel eens wilden weten wat mijn bedoelingen waren met deze werkgroep. Het stond ze totaal niet aan en de werkgroep is niet doorgegaan, zonder aanwijsbare reden. De Algemene Vergadering was in het begin prettig, zeer gedisciplineerd, de studenten waren de baas. Er werden zinnige dingen gezegd en daar werd over nagedacht. Men had vertrouwen in de goede zaak en voelde zich er mede verantwoordelijk voor. Eind jaren zestig, begin jaren zeventig veranderde echter de mentaliteit. Er werd misbruik gemaakt van het systeem, het raakte verziekt. Tegenwoordig hebben studenten niet meer politiek geëngageerd te zijn, ze moeten zo snel mogelijk hun papiertje halen. Dat betekent dat er ook geen uitwassen zijn, maar of het nu beter is? Nu bepaalt een

management waar het heen gaat met de opleiding, van boven naar beneden, in plaats van 'bottom-up'. Ik ben echter niet geneigd tot 'vroeger was alles beter'. Dat heeft geen enkele zin, ik vermaak me prima.'

Tegenwoordig hebben studenten niet meer politiek geëngageerd te zijn, ze moeten zo snel mogelijk hun papiertje halen.

Karel van Mander

Hessel: 'Momenteel ben ik met veel dingen bezig, mijn vak blijft toch ook mijn hobby. In *Oud Holland* verscheen recent een artikel als eerste van een reeksje over kunsttheorie.[4] Deel II, over Karel van Mander, komt dit jaar uit. De volgende delen gaan over de auteurs na Van Mander, zoals Franciscus Junius de jongere, Philips Angel en Samuel van Hoogstraten, waarmee ik als zestiende-eeuwer dan toch in de

‘Gouden Eeuw’ ben beland. Mijn proefschrift *Karel van Mander, Den grondt der edel vry schilderconst* schreef ik deels al tijdens mijn studie. Nieuwe theorieën over het leerdicht zijn naderhand voortgekomen uit de Amerikaanse *New Art History*, maar ik ga daar niet in mee. Ernst van de Wetering heeft in deel V van het *Rembrandt-corpus* kritiek geuit op mijn commentaar op Van Mander. Mijn eerstvolgende artikel in *Oud Holland* vormt daar tevens een reactie op.’ •

[1] H. Elzerman, B. Rebel en H. van Rheeden (red.), *‘Weg uit de heilstaat...’ 1962-1990: acht en twintig jaar Kunsthistorisch Instituut Johannes Vermeerstraat*, Amsterdam, 1990.

[2] Hessel Miedema, *Kunst Historisch*, Maarssen/s-Gravenhage 1989.

[3] Hessel Miedema, ‘Kunst is shit; een schets voor een herziene geschiedenis van het kunstbegrip’, *De Gids* 138 (1975), 103-122, op http://www.dbnl.org/tekst/_gid001gids01_01/

[4] Hessel Miedema, ‘De ontwikkeling van de kunsttheorie in de Hollandse Gouden Eeuw. I. Het begin; de Zuidelijke Nederlanden’, *Oud Holland* 125 (2012) 2/3, 102-116.

Hessel Miedema werd op 21 januari 1929 te Sneek geboren en was van 1963 tot en met 1992 docent kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam. Een bibliografie van het werk van Miedema tot 1992: Rob Ruurs, ‘Proeve ener bibliografie van Hessel Miedema’, Oud Holland volume 105 – 1991 nr. 4, pp. 306-308. Publicaties na 1992 en het CV van Miedema zullen binnenkort weer te bekijken zijn via de vernieuwde VNK profielpagina’s.

Marieke de Winkel is freelance kunsthistoricus en kostuumhistoricus en geeft regelmatig les aan de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Anne-Maria van Egmond MA is promovendus Kunstgeschiedenis van de Middeleeuwen en bestuurslid van de VNK.